47

DISSERTATIONEM INAUGURALEM
DE

CATARRHIS,

Sive

MORBIS

Ex ſeri ſanguinis motu & decubitu
p. n. ortis,
Ex Decreto & Authoritate
Gratioſi Medicorum Ordinis
In Illuſtri Academia Vitembergenſi
PRÆSIDE
RECTORE MAGNIFICO

DN. CHRISTIANO VATER,

Philoſ. & Med. Doctore, Ejusdemque Profeſſ. Publ.
& Phyſico Provinciali Saxonico,
Domino Patrono, Promotore ac Hoſpite ſuo piè
devenerando,

PRO LICENTIA

Summos in Arte ſalutari Honores & Privilegia conſequendi
Ad D. Nov. MDCCI.
Publico Eruditorum Examini ſubmittit

DANIEL PRÆTORIUS,

Budiſſâ-Luſatus.

WITTENBERGÆ,
Typis CHRISTIANI FINCELII.

VIRIS
Præ nobiliſſimis, Ampliſſimis, Conſultiſſimis & Prudentiſſimis

DOMINIS

CONSULIBUS, SYNDICO, PRÆTORI, CAMERARIIS, SCABINIS,

Totiusque adeo

ORDINIS SENATORII
REIPUBLICÆ BUDISSINENSIS
Aſſeſſoribus Graviſſimis, Spectatiſſimis,

Dominis, Patronis atque Evergetis humillime Colendis.

IGnoſcite, Viri Prænobilisſimi, quod oculos curis publicis intentos in literas haſce, privatæ gratitudinis teſtes, avocare audeam; ſiquidem calcar audaciæ meæ addidit frequens beneficiorum veſtrorum in familiam noſtram collatorum recordatio, quæ ſi remunerare nequeo, deprædicare volo, quanquam nec piæ huic intentioni pares reſpondeant vires. Tanta enim eſt benevolentia veſtra ſumma cum beneficentia conjuncta, qua Parentem meum, Deo & Eccleſiæ veſtræ adbuc dum inſervientem, per integros XXII. annos amplexi eſtis, ut hanc meritis extollere laudibus Vobis tædioſum, mibi autem imposſibile foret; Permittatis interim, ut beneficiorum tantum illorum, quorum me ipſum abunde ſatis participem reddidiſtis, gratam publico nomine faciam mentionem, & ut alia taceam, unicum ſufficiat ſingularis Munificentiæ Veſtræ monumentum, quod ante annum, cum adbuc ſtudiorum cauſa in Belgio Confœderatorum degerem, mibi benigne declaraſtis, ut primitias Stipendii Academici gratioſe concesſi jamjam ipſo opere perceperim. Quare cum vitæ Academicæ coronidem imponere animus ſit, neceſſarium eſſe duxi, ut Vobis, Viri Amplisſimi & Conſultisſimi, quibus tanquam Patriæ Patribus primaria ſtudiorum

hactenus geſtorum ratio reddenda venit, præſentes has pagellas, utut debilem ingenii mei fœtum, ea, qua decet, animi ſubmisſione humillime offeram. Faxit Clementia Divina, ut diu adhuc & ſecure Respublica ſub veſtro, Domini Prudentisſimi, floreat regimine, ſic nullum eſt dubium, quin incluta noſtra Budiſſa & apud exteros celebris tales ſit educatura filios, qui bono publico conſulere & proſpicere ex voto poterunt; me vero eo, quo hactenus dignati eſtis, favore nunquam indignum judicetis, obnixe precor, & ſi pro virium tenuitate, cum tempore, ſervitii & commodi quicquam adferre valeam, me maximopere pro patria natum eſſe credatis: gloriæ enim hoc tribuendum eſt, quando quis idoneus cenſetur, ut patriæ operam ſuam ſpondere & probare posſit. Servet Vos Deus, Patroni Optimi, qui pia & juſta pro patria decernitis conſilia, quod cum obſervantia debita ex intimo corde voveo

Magnorum Veſtrorum Nominum

Cultor Devotiſſimus

D. PRÆTORIUS.

Th. I.

TEmeritatis notam incurrerem, ſi de inſufficienti humorum imprimis ſeroſorum morbificantium theoria vel therapia Doctores Medicos accuſarem; Equidem tot tantaque eorum tam veterum quam recentiorum volumina extant, ut omnibus evolvendis vix vita unius ſufficeret; Nihilo tamen ſecius, textura & ſtructura machinæ noſtræ hydraulico-pneumaticæ indies magis detecta & clarius demonſtrata, etiam motus & ſecretiones ſuccorum, uti naturales, ita præternaturales in eadem magis magisque, cum ingenti artis noſtræ emolumento ægrorumque commodo, pateſcunt. Ita plenius jam cognitis glandularum vaſorumque aquiferorum ortu, textura, ſitu & connexionibus longe quoque clarius humoris illius ſeroſi, ſeu lymphatici ſecretio, diſtributio & circulatio tam naturalis quam præternaturalis & morboſa intelligitur, ut veterum de catarrhis aliisque innumeris morbis ſeroſis doctrinæ parum, vel nihil prorſus veritatis amplius retinere videantur; Uti patet è doctrina de Catarrhis, quam Speciminis Inauguralis loco Conſenſu gratioſisſimæ Facultatis Medicæ ſuſcipere & theſibus hiſce ſuccinctis delineare placuit. Faxit Jehova feliciter, ut in ipſius gloriam & ægrorum ſolatium vergat.

Th. II.

Catarrhus quidem vi vocis nihil aliud, quam defluxum & decubitum cujuscunq;humoris ſive ſeroſi,ſive alius in partem aliquam ſolidam denotat: Quo ſenſu etiam nullus fere morbus datur,qui non à catarrhis oriri veteribus dicatur; unde etiam nomen iſtud Catarrhi huc usque retinere neceſſum fuit, ut vulgi opinio inveterata ſalvetur, qui nihil magis quam catarrhos loquitur: Sed ſpecialiori hodie ſenſu tantum affluxus & decubitus humoris aquoſi, vel ſeroſi ſub eodem concipitur; quamvis neque hanc expreſſionem morbo intento, & fundamentis jam ſolidioribus ſatis congruam judicaverim; quandoquidem affluxus & refluxus, ſeu circuitus humorum & in ſpecie lymphæ naturalis ſane eſt, nec niſi in motu ſuo impeditus catarrhum proprie dictum efficit: Imo affluxus vel decubitus talis humoris aquoſi per ſe neque morbi, neque ſymptomatis rationem habet; Indeque potius Catharrhum ſub hoc formali concipimus, quod ſit *læſio,ſeu læſa conſtitutio partium ſolidarum corporis humani à motu & circulo ſeri impedito orta.*

Th. III.

Hac ratione omnino Catarrhi quoque locum inter morbos intemperiei merentur, qua partium & membrorum omnium, ubicunque ſero & lymphæ tranſitus debitus denegatur, temperies & tonus immutatur, conſequenter functiones læduntur, vel prorſus abolentur. Sed ut tales læſiones ab aliis dignoſcantur, opus eſt, ut omnes cauſæ & circumſtantiæ tam antecedentes, quam concomitantes & conſequentes probe

be intelligantur: Alias enim plures tales aliunde quoque corpori noſtro contingere queunt, quamvis nullus fere morbus ſit, cui etiam motus ejusmodi lymphæ impeditus fores aperire, aut ad minimum complicari nequeat.

Th. IV.

Ideoque loco cauſæ proximæ & perpetuæ omnis Catarrhi poſuimus motum & tranſitum ſeri ſangvinis impeditum, id eſt, difficilem, interruptum, aut prorſus inhibitum & retrogradum, vel extra limites naturales tendentem: Notum enim eſt, quod ubivis locorum in corpore à ſanguine, nectare illo vitali, ad arteriarum minimas extremitates propulſo, antequam in venas eundem revehentes abeat, pars quædam aquoſa, puriſſima & limpidiſſima, ſive mediantibus glandulis, ſive ſolum porulis & tubulis aptis transcoletur, indeque per peculiaria vaſa lymphatica verſus ſanguinem, tanquam fontem ſuum, rurſus derivetur, aut ſolum in cavitates certas colligatur. Qua autem ſecretione & transcolatione denegata, aut quocunque modo depravata, fieri non poteſt, quin omnis viſceris, aut partis iſtius temperies, textura & functiones quoque lædantur.

Th. V.

Materiam ergo Catarrhorum unicam & adæquatam ſerum eſſe patet, partem illam præcipuam & maximam ſanguinis aquoſam, non quidem prorſus ſimplicem aut homogeneam, ſed pluribus partibus heterogeneis, iis tamen maxime ſubjugatis & cum aqueis dilutis ſtipatam. Latex ſcilicet ille purpureus quamdiu per arterias & venas vortice ſuo continuo agitatur,

homo-

homogeneus quidem apparet, adeo ut tam in ſingulis ejus guttulis, quam integra maſſa æquabilis omnium ingredientium permiſtio exiſtat; quamprimum vero extra motum iſtum conſtituitur, uti apparet in ſanguine per venæ ſectionem educto, ſua ſponte ſtatim in duas illas partes, grumoſam ſcilicet & ſeroſam, ſeu aquoſam ſecedit: Quarum illa è globulis magis oleoſis & rubicundis conſtat, quæ proinde aeri expoſitæ cum gelatinoſis aliis in coagulum ſtatim abeunt; Hæc vero magis aquoſa, partibus tamen quoque heterogeneis ⊖nis, 🜍eis, gelatinoſis aliisque impraegnata, quantitate longe ſuperat, & in uaſa lymphatica transcolata lympham conſtituit quæ ipſa adeo nihil quoque aliud quam ipſisſimum ſanguinis ſerum eſt, magis tamen transcolatione iſta per minutisſimos porulos, tubulos & vaſcula purificatum, attenuatum, & in quibusdam viſceribus glandulisque, ob concurſum nervorum, ſucco eorum ſubtiliſſimo & ſpirituoſiſſimo auctum. Ex quo apparet, quod etiam ſaliva, ſuccus gaſtricus, pancreaticus & ſimiles huc pertineant, licet per peculiares tubulos & ductus à lymphaticis tenerrimis diſtinctos in certas cavitates prius deriventur, antequam cum ſanguine rurſus miſcentur, ſecus ac lympha illa, quæ cum venulis ſuis aquiferis immediate rurſus ſanguini infunditur.

Th. VI.

Hujus autem à ſanguine ſecretio & continuata motio à variis admodum cauſis & injuriis interturbari & lædi poteſt, quæ tamen omnes ad culpam ipſorum humorum vel vaſorum, vel utriusque pertinent & referuntur. Ante omnia hic ſuppono, arterias venas-

que

que capillares proportione majores eſſe ſuis truncis, ita ut ſimul ſumptæ majorem etiam ſanguinis quantitatem recipere posſint, quam ipſi eorum trunci; Indeque fieri neceſſe eſt, quod pulſus in extremitatibus iſtis capillaribus quodammodo fatiſcat & conſequenter motus ſanguinis localis, qui antea ſub cordis arteriarumque diaſtole interruptus, hic ſine interruptione quidem continuus, ſed blandior & lenior fiat, præcipue cum iisdem extremitatibus capillaribus etiam tunica exterior decedat, ut vaſis venoſis ſimiles fiant, vel in venas plane mutentur; nullam, uti mihi quidem videtur, aliam ob cauſam, quam ne nutritiæ partes celerius, quam par eſt, ibidem abripiantur, & quoque lymphæ ſecretio felicius perficiatur. Eandem vero proculdubio, aut etiam majorem ſubtilitatem & anguſtiam habent quoq; ſurculi venarum lymphaticarum, per viſcera & glandulas diſſeminati; ut taceam valvulas innumeras, nodulos & plexus retiformes horum vaſculorum, quales ductu Anatomici incomparabilis, celeberrimi *Kuyſchij*, & *Magnif. D. Præſidis, Præceptorum meorum colendisſimorum* non ſemel videre & admirari mihi licuit: Quibus omnibus ſuppoſitis & cognitis ultro certe patet, quam facile extremitates & tubuli ejusmodi capillares & flexuoſi à quibuscunque injuriis obſtrui, comprimi aut diſtorqueri, indeque ſecretio & tranſitus debitus ſeri fieri nequeat, ut etiam è ſerie ſequentium cauſarum mox patebit.

Th. VII.

Sed longe plures culpæ in humores ipſos ſecernendos redundant, quando ſcilicet ſanguis, vel in ſpe-

cie ſerum modo quantitate deficiente, vel excedente, modo qualitatibus, aut motu peccat. Quamvis enim tubulorum & porulorum diſpoſitioni & proportioni debeatur, quod è ſanguine nonniſi ſeroſæ partes in glandulas & vaſa lymphatica abeant; eaſdẽ tamen ad transeundum adaptat, & ſeparationem maxime promovet motus ipſius ſanguinis & ſeri inteſtinus & circularis; qui igitur humores, ſi rationibus iſtis dictis peccant, fieri non poteſt, quin etiam canalibus & organis ipſis, per ſe inſontibus & ſalvis, ſecretiones ipſorum & motiones turbentur & impediantur. Imprimis vero ſanguis craſſus, viſcidus, acidus, ſcorbuticus, aut etiam nimis tenuis lixivioſus, acris & fervidus hic accuſari meretur: Ille quatenus tubulos & porulos colatorios opplet, obſtruit, aut conſtringit; hic vero præter motus peregrinos etiam tubulos erodit, lacerat, ſicque lympham extra limites abire facit. Unde etiam eſt, quod phlegmatici, cachectici, ſcorbutici, lue ♀ea affecti, hypochondriaci & ſimiles, quacunque etiam occaſione data, catarrhis in collo, faucibus, lumbis, articulis & nullibi non affligantur.

Th. VIII.

Ita quidem eſt, quod ad ejusmodi decubitus & ſtagnationes ſeri ſeu lymphæ etiam innumeræ aliæ cauſæ occaſionales diſponant, omnes tamen vel vaſorum iſtorum anguſtiam, vel humorum vitia modo dicta aut utrumque inducendo. Illarum agmen ducit aer quovis momento per inſpirationem & tranſpirationem intimius admiſſus, ſive ſolum frigidus tam humores ipſos cogendo & inſpiſſando, quam etiam tubulos vaſorum conſtringendo; ſive humidus, nebuloſus,

pluvioſus, aut effluviis linteaminum madidorum, balneorum, aliisque ſaturatus partes aquoſas & crudas ſupra modum augendo; Non minus tamen etiam nimis calidus, aut etiam fuliginibus acribus, fermentabilibus, putridis repletus motus humorum inteſtinos & circulares augendo, ſalia exaltando, invertendo & ſic porro.

Th. IX.

Pariter cibi potusque catarrhorum cauſæ fiunt, quando qualitatibus iſtis jam in aere accuſatis peccant, ſive ſolum copioſius aſſumuntur, quam nutritionis neceſſitas exigit & à ventriculo reliquisque viſceribus digeri & in ſuccum ſanguinemque converti poſſunt. Id cum damno ſuo toto die experiuntur, qui gulæ nimium indulgentes omnis generis cibos, etiam ſi delicatisſimos ad nauſeam usque ingerunt; multo magis, ſi cibi iſti nimis variabiles, ſaccharati, aromatici, acidi, ⊖ſi, fermentabiles, pingues hujusque farinæ plures etiam uno eodemque tempore ſimul aſſumuntur, è quibus omnibus chylum laudabilem & nutritioni ſatis aptum generari poſſe impoſſibile eſt: Qualis autem chylus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis lympha, talesque ſecretiones & motiones humorum. Idem iisdem contingit, qui nimio potu ſive cereviſiæ, ſive vini, aliusve & citra diſcrimen temporis mane æque ac noctu ſe ingurgitant, utpote quo præ coeteris ventriculi & reliquorum viſcerum tonus prorſus dejicitur, & non niſi crudus aquoſusque chylus in ſanguinem mittitur; ut adeo proverbium iſtud, Süſſe machen Flüſſe/ in illis apprime locum inveniat.

Th. X.

Motus vero & quies quoq; catarrhis generandis occaſionem præbent, quando modum excedunt, vel non attingunt: Nam ſi immoderatior fuerit ille, ſanguinem & reliquos humores quoque vehementius, quam par eſt, agitat, ad incaleſcentiam nimiam reſolvit, citatius in extremitates impellit & extra limites protrudit; Cui ſi refrigeratio quædam ſupervenerit, eo intimius frigus per poros ſimul dilatatos penetrat, & motum plane contrarium, conſtringendo eos & condenſando, inducit, in quibus ratio & fundamentum catarrhorum conſiſtit: Quies vero excedens impedimento eſt, ne humores ſatis prompte moveantur, nec rite per tranſpirationem ventilentur; id quod etiam à ſomno immoderato & inordinato contingit, ubi præterea elater ſpirituum ſenſibiliter remittit, & humores eo magis in ſe ſubſident, accumulantur. Hinc recte dicitur, quod ſomnus largior humectet, cœteris paribus, & meridianus ac excesſivus, diurnus æque ac nocturnus catarrhis fores aperiat.

Th. XI.

Accedunt his excernendorum naturalium retentio, & retinendorum excretio vitioſa, ſi v. g. feces alvi, urina, ſudor, menſes, hæmorrhoides, lochia &c. non ſuccedunt rite, tunc fieri non poteſt, quin impuritates iſtiusmodi cumulatæ ſanguinem & reliquos humores inquinent, è quibus omnibus occaſionem catarrhis naſci, antecedentia docent. E contrario ab excretionibus nimiis, aut præternaturalibus vires deji-

jici-

jiciuntur, viſcera vigore ſuo defraudantur, humores ſpiritibus ſuis orbantur & lenteſcunt, unde non niſi vitioſas digeſtiones & ſecretiones fieri neceſſe eſt. Hæc ratio etiam eſt, quod veneri nimium litantes catarrhis quoque frequentioribus tententur, quoniam per ejusmodi abuſus, & ſubtilisſima parte ſeri abſumpta, non niſi viſcidior, vappeſcens & in motu ſegnior relinquitur.

Th. XII.

Ex præternaturalibus cauſis jam monuimus, quod cachexiæ omnis generis fontem & occaſionem catarrhis præbeant, quibꝰ adhuc accenſeri meretur debilitas & laxitas ventriculi, non quod fuligines aquoſæ immediate per gulam verſus cerebrum adſcendant, ſed quoniam crudum & aquoſum chylum in ſanguinem mittit. Ita viſcera glanduloſa, imprimis lien & hepar huc maxime faciunt, quando propter obſtructionem, vel laxitatem ſolam officio ſuo colatorio non funguntur, lymphamque è numeroſisſimis vaſculis aquiferis, ibidem oriundis, non rite diſtribuunt. Ideo lienoſi & hypochondriaci obſervantur ſputatores, eo quod lympha ibidem pluribus locis in motu ſuo impedita, alibi & per glandulas ſalivales exitum affectet: Ita nemo neſcit, quod vitia membrorum undecunque inducta, nempe calli, contuſiones, contorſiones, dentes carioſi, & ſimilia tranſitum expeditum humorum toto die intercipiant, eoque ipſo decubitum imprimis ſeri in has vel illas partes efficiant. Ejusmodi vitia & texturæ partium debiliores etiam hæreditariæ in culpa ſunt, quando catarrhi ſæpius unam eandemque partem magis afficiunt, & eodem modo recurrunt, unde vulgus expe-

rientia edoctus dicit: **Wo die Flüſſe ſich einmahl hingewehnet / da kommen ſie gerne wieder.**

Th. XIII.

Atque his omnibus præcognitis, credo, patet, fontem & originem omnium catarrhorum primarium & univerſalem ſolum ſanguinem eſſe, utpote a quo & cum quo omnes reliqui humores, & imprimis ſerum ad univerſas corporis partes diſtribuuntur, in certas cavitates colligendi & excernendi, aut per peculiares ductus & per circulum in ſanguinem reducendi. In eo ergo nimium errarunt Veteres omnes, qui catarrhorum omnium fontem unice in cerebro quæſiverunt, quaſi nulla ſeri collectio, vel decubitus præternaturalis fieri poſſet, niſi prius in cerebro generali, & ſecreti vel collecti, indeque per vias neſcio quas, ad inferiora deſtillarent; Quam proinde doctrinam, veluti execrandam hæreſin in reipublicæ, & familiarum perniciem conſpirantem jam tum non immerito damnarunt *Helmontius in Catarrhorum Deliramentis, Schneiderus in operoſis libris de Catarrhis, aliique.*

Th. XIV.

Ita quidem eſt, quod cerebrum non minus, ac aliæ partes glanduloſæ, imo & præ aliis partibus ſero ſanguinis, uti naturali, ita quoque præternaturali ſæpius perluatur & obruatur. Cum enim ſubſtantia & compages ipſius, imprimis corticalis, non niſi è glandulis, juxta Malpighium, vel potius congerie & textura exiliſſimorum vaſculorum & tubulorum conſtet, quorum

rum arteriolæ mirifice inter ſe contextæ, contortæ & complicatæ exteriorem & corticalem ejus peripheriam componunt, à qua deinde canaliculi iſti nervei, tanquam excretoria vaſcula exeunt, omnemque ſuccum nervoſum, in nervos continuatos derivandum, hauriunt, fieri omnino facillime poteſt, quod ſecretio iſta vel ob vitium ipſius ſanguinis, vel etiam ob injurias externas, quibus caput præ aliis obnoxium eſt, ibidem inhibeatur, indeque humiditates largius, quam par eſt, colligantur, uti etiam in cadaveribus non raro reperiuntur, tanquam affectuum ſoporoſorum, apoplexiæ, lethargi, cari, epilepſiæ, hydrocephaliæ, aliorumque morborum frequentes cauſæ.

Th. VX.

Ita quoque nihil frequentius eſt, quam humiditates ejusmodi circa glandulas faucium, aurium, oculorum, narium &c. hærere & reſtitare, ibidemque tumores, dolores, inflammationes, aliaque mala inducere; non quod à cerebro immediate eo decumbant, uti Veteribus viſum, nullæ enim viæ exinde patent, ſed quoniam ſerum cum ſanguine per arterias eo delatum inter glandularum plexus transcolandum & ſeparandum, data occaſione à frigore vel aliunde, facillime in motu ſuo impeditur & turbatur: Per easdem vias & comites venas lymphaticas, revectioni ſeri iſtius dicatas, etiam pulmones, pleura aliaque viſcera, imo omnes artus ſuos patiuntur catarrhos, ut proinde nullas alias à cerebro, vel ſolum capite eo deſcendentes fingere opus ſit, uti nunc è differentiis & ſpeciebus catarrhorum clarius adhuc patebit.

Th. XVI.

Th. XVI.

Nam dantur variæ admodum catarrhorum ſpecies; Et quidem primum ratione ſubjectorum modo hærent in naribus & coryzam, in oculis inflammationem, lippitudinem, nebulam &c. in maxillis & gingivis dolores dentium, in faucibus raucedinem, anginam, in thorace tusſim, pleuritidem, phthiſin; in articulis tumores & dolores aliaque mille mala efficiunt; Nullas autem præter arterias & nervos advehentes, & venas ſanguiferas aquiferasque avehentes vias agnoſcunt hæ partes. Ita ejusmodi humores ſeroſi non raro viſcera ſepto transverſo inferiora, imprimis ventriculum & inteſtina occupant, quando occaſione potus minus temperati, frigidi, fermentabilis, aliorumve in diæta errorum, glandulæ ipſorum primum obſtructæ, deinde ab affluente nihilominus ſero, ipſisque contentis acribus irritatæ continuo lacrymantur, eoque ipſo alvi profluvium, aliis non incommode catarrhum inteſtinalem vocatum, nec non tormina, inflammationes, ulcerationes, aliaque mala inducunt.

Th. XVII.

Hac occaſione etiam mentio facienda eſt catarrhi, quem vocant ſuffocativum, ubi ſanguis per arterias venasque pulmonales circumiens ibidem ſubito ſufflaminatur & in motu iſto cum præſentaneo ſuffocationis periculo impeditur: Solius ergo ſanguinis per thoracis contenta viſcera motus impeditus iſtius ſuffocationis cauſa exiſtit, ſive ejus copia, ſive craſſities & coagulatio aut regurgitatio ex quadam ſuppresſione,

ſive

ſive viarum anguſtia & polypis cordis, vel aliunde in culpa ſit, de quibus exempla in cadaveribus aliquoties obſervavit *Magn. D. Præſes*, & notata alia, ſi placet, videri queunt apud *Dolæum Encyclopæd. Pr. L. I. C. 14. Ephemer. Germ. A. I. Bonett. in Sepulchreto & alibi:* Unde etiam fit, quod ab infuſo ſolum ſpiritu vitrioli, vel 🜍is in venas crurales, vel jugulares, canes ſubito catarrho ejusmodi ſeu anhelatione, cum ingenti conſtrictione præcordiorum, ſtertore & tandem morte ſubitanea corripiantur; ut adeo hic affectus non tam ad ſeri, vel lymphæ, quam ipſius ſanguinis morbos, multo minus ad cerebri, ſed potius thoracis affectus ſpectet; Quandoquidem pulmones quoque ſuis vaſis lymphaticis numeroſis per ſuperficiem excurrentibus gaudent, in quibus lymphæ motus impeditus etiam huic malo occaſionem quandam præbere, ſed non ſolus ſuffocationem adeo ſubitaneam efficere poteſt: Imo etiam nervorum à ſucci nervoſi culpa malum accerſi poteſt, quando denegato ejus influxu debito, undecunque etiam fiat, motus fibrarum periſtalticus & conſequente humorum inhibetur & tollitur; Quo caſu etiam non incommode apoplexiæ pulmonalis ſpecies nominari poteſt.

Th. XVIII.

Sic ab affluxu & decubitu ſolius ſeri in partes diſtinguendi probe quoque ſunt decubitus & egreſſus aliorum humorum, uti fit in hydrope, ulceribus, aliisque eroſionibus vaſorum: Pariter quoque motus & circulus impeditus ſanguinis ipſius in partibus quibuscunque, imprimis vero artubus eorundemque partibus

bus muſculoſis & membranoſis cum majore minorive dolore, cum vel ſine tumore, rubore, inflammatione, &c. à catarrho proprie dicto differt, quem propterea affectum in ſpecie rheumatiſmum appellare ſvevit *excellentiſſimus D. Wedelius, Præceptor meus ad urnam colendus; uti videre licet in Pathol. ipſius Dogmat. Med. Sect. III. c. 10. Cui etiam jungantur Joſ. Jackſ. Enchyrid. Med. c. 32. Liſter Exercit. Med. 6. Car. Piſ. Obſ. & Conſil. S. V. C. 1. Havers de Rheumatiſmo p. 262. ſ.*

Th. XIX.

Alias etiam catarrhi quam maxime ratione ipſius ſeri vel lymphæ differunt, quandoquidem eadem modo tenuis magis eſt & ſubtilis, modo craſſa, denſa eaque acida, vel lixivioſa aut ſalſa, muriatica, interdum plane inſipida & plus minus larga deprehenditur; & pro diverſitate iſta aliisque concurrentibus circumſtantiis & cauſis, modo calorem, modo frigus, item dolores modo acutos, modo obtuſos, vagos, vel fixos, cum vel ſine tumore, aliaq; ſymptomata progenerat. Ita dantur catarrhi plane ferini, maligni, epidemici vel ſporadici à ſero, ⊖bus nimium acribus volatilibus, vel fixis imbuto, orti. Tales catarrhi ſæpius hinc inde epidemice, ex tempeſtate aeris inæquali valde, graſſantur, ſæpius cum inſigni malignitate, lentore & acrimonia, qua non ſolum motum ſanguinis inteſtinum & circularem ubivis inhibent & turbant, ſed ubicunque decumbunt, vel transeunt, partes quoque erodunt & irritant: Hinc ingruentibus ejusmodi malis alios ſubito occupant horrores & febres, cum gravitate totius corporis & imprimis capitis, ſomnolentia vel etiam convulſionibus; ob motum imprimis lymphæ nerveæ per poros

ros cerebri & nervorum impeditos: Alii ſubito obmuteſcunt cum tanta reſpirationis difficultate, ut ſuffocari fere videantur, nec tusſire poſſunt, ex eo, quod pectoris partibus lympha vitioſa ipſis hæreat. Plures ob circulum ſanguinis ibidem impeditum corripit inflammatio alterutrius, vel etiam utriusque lateris, cum exquiſitisſimis doloribus, ſputis cruentis, purulentis & ſic porro: De quibus epidemicis & malignis affectibus catarrhalibus legi poſſunt *Bonett. Phar. Medic. L. VI. p. 284. & Medic. ſeptentr. P. I. Ettmüller Pr. p. 689.* Mirum enim, quantopere ⊖ia in corpore noſtro ludant, ut licet per naturam neque pure acida, neque alcalica vel muriatica, ſed ſumme temperata & blandisſima exiſtant, tamen pro diverſis ibidem motionibus, digeſtionibus & combinationibus innumeras ſane formas & figuras induunt, à quibus tot luſus quoque morborum, etiam malignorum & venenatorum, in ſpecie vero catarrhorum dependent; quam in rem plurimas demonſtrationes vidi apud Chimicum & Medicum curioſisſimum *Le Mort, Doctorem & Patronum meum obſervanter colendum, quarum etiam mentionem fecit Tract. de Chimiæ utilitate & nobilitate, p. m. 124.*

Th. XX.

Atque his omnibus obſervatis etiam diagnoſis cujuscunque catarrhi, aut morbi catarrhalis latere nequit: Id ſolum adhuc addendum, quod catarrhis præſentibus, aut ſolum concurrentibus, loca potiſſimum glanduloſa capitis, colli, thoracis, aliarumque partium affligantur cum horroribus, tumoribus, inflammationibus, doloribus &c. & quidem magis circa veſperam, ubi propter luminis ſolaris abſentiam aer denſior

& gravior factus poros corporum magis conſtringit, condenſat, humoresq; coagulat & inſpiſſat. Hinc etiam ægros tales communiter ſimul corripit coryza, quam dolor gravis capitis, dentium, lumborum & artuum comitatur cum tuſſi crebra, ſicca vel humida: In aliis dolor occupat articulos, vel latera thoracis plus minus acutus, cum vel ſine inflammationes ſic porro, quibus omnibus ſi cauſæ antecedentes, conſtitutio nempe athmoſpheræ, diæta & temperies ægrorum ſimul conjunguntur, eo certius de natura & ſpecie cujuscunque catarrhi & facilius concludere licebit. Veteres quidem imprimis *Hœfferus Hercule Medico p.30.* etiam in urinis ſigna præſentium, aut imminentium catarrhorum quærunt: Et certum omnino eſt, quod pro conditione ac temperatura ſanguinis & ex eo oriundæ lymphæ, omnino etiam urina, tanquam productum eorum, quoad conſiſtentiam, colorem, contenta & quantitatem manifeſte immutetur; utrum vero ſerum iſtud vitioſum extra limites ſanguinis jam tum progrediatur, aut in motu ſuo impediatur & ſtagnet, id è ſola urina, niſi collatis ſimul aliis circumſtantiis colligi nequit: Unde urina quidem ſpumoſa, vel corona in eadem apparens & diu perſiſtens, ſerum ſanguinis viſcidum, propterea tamen non ſtatim ejusdem in hanc vel illam partem decubitum & moram, multo minus dolorem capitis in ſpecie ſignificant.

Th. XXI.

Et pro harum cauſarum, ſubjectorum, morborum complicatorum, aliarumque circumſtantiarum diverſitate deinde etiam prognoſis formanda erit. Sic ab externis tantum cauſis oriundi catarrhi absque caco-

chy-

chymia inſigni omnino minus periculi habent & facilius curantur, ſecus quibus dyſcraſia ſcorbutica aut labes viſcerum conjuncta. Hi enim licet uno loco curati, ſuperſtite tamen fomite in maſſa ſanguinea & viſceribus ſubinde ibidem, vel in aliis partibus denuo ſcaturiunt, & eo crudelius ſæpe agunt. Talis erat æger quadraginta annorum, cujus meminit *Celeb. Dekkers*, *itidem Doctor & Patronus de me optime meritus*, *in Exercit Pract. p. m. 602.* qui toties primum doloribus capitis & dentium tentatus, poſtea circa autumnum valde pluvioſum febre quotidiana cum doloribus inſuper artuum omnium rodentibus corripiebatur, quibus deinde, multis quidem, ſed fruſtra adhibitis omnibus remediis, veſiculæ in univerſo corpore ardentes, tandem gangræna & mors ſuccedebant. Ex eodem fundamento in ſenibus uti frequentiores ſunt catarrhi, judice *Hippocr. II. aphor. 40. & III aphor. 12.* ita quoque difficilius curantur, eo quod digeſtiones in iisdem, ob viſcerum tonum deficientem, quoque fatiſcant, indeque cruditates aquoſæ, viſcidæ, & acidæ de novo generentur. Pariter ratione partium affectarum diverſus admodum eventus prædicendus, quæ quo nobiliores & teneriores ſunt, eo quoque majus vitæ periculum inferunt & contra, ſi cætera fuerint paria. Hinc e.g. e decubitu & colluvie ejusmodi ſeroſa in cerebro apoplexiam, epilepſiam, in oculis ſuffuſionem, viſus hebetudinem, vel plane cœcitatem, in pulmonibus phthiſin, vel ſuffocationem oriri, jam ſupra notavimus; Idem judicium faciendum de reliquis. Fiunt tamen interdum quoque catarrhi critici, quando humores ejusmodi ſeroſi exuperantes cum recrementis ſalinis & viſcidis in partes

ignobiliores, nares, fauces, inteſtina decumbunt, & præſente adhuc partium iſtarum, uti & totius corporis, robore prompte foras rejiciuntur: Hoc nomine omnino coryza, tusſis, diarrhœa interdum à magnis morbis liberare dicuntur. Coriza capitis doloribus blandimentum affert, *inquit Hippocr. 2. prorrh.* cerebro, vel potius glandulis vicinis & ſanguine ipſo humorum ſarcina levato.

Th. XXII.

Sed misſis his & aliis, inter plurium morborum cauſas & theorias jam obſervatis & notis, potius therapiæ catarrhorum me accingo, quæ, uti indicantia omnia ſvadent, in eo conſiſtit, ut humorum omnium, & in ſpecie lymphæ, circulus naturalis promoveatur, eorum intemperies & vitia quæcunque corrigantur, quantitas excesſiva, vel deficiens moderetur, vaſorum quoque circulantium, glandularum & viſcerum tonus & conſtitutio naturalis reddatur, & tandem ſymptomata communiter intervenientia præcaveantur, aut ad minimum mitigentur. Quæ ſane omnia uti latisſime patent, ita, ut rite peragi posſint, ſummam Medici prudentiam & circumſpectionem requirunt, niſi Empyricorum more ægris, alias ſatis afflictis, nocere magis, quam prodeſſe velit. Ante omnia igitur ſubjecta & cauſæ ſpeciales, licet innumeræ fere, ſatis dignoſcendæ, an lympha tenuis, vel craſſa, viſcida, acida, vel muriatica, tot gradibus diverſa, benigna vel maligna, quantitate excesſiva vel deficiente, aut aliis quoque morbis conjuncta peccet. Pariter tempora non ſolum anni, ſed ipſorum quoque morborum catarrhalium probe diſcernenda, utpote quorum ratione

ne

ne etiam humorum vitia multis modis immutantur & variant, dum in principio ſæpius crasſiores & viſcidiores, in progreſſu vero & augmento tenuiores & fluidiores exiſtant, & contra. Quorum ſane omnium ratione quoque remedia prudenter dirigenda & cuivis cauſæ ac circumſtantiæ ſua appropriata deſtinanda; quod ut commode fieri queat, omnia quæ & quomodo huc facere queant, ordine jam videbimus.

Th. XXIII.

Et quandoquidem præcipuas & procatarcticas catarrhorum cauſas inter ſex res nonnaturales dictas antea deprehendimus, ideoque etiam earum regimen legitimum uti in aliis morbis, ita in his præcipue præ ceteris maxime neceſſarium, obſervandum judicio; Inter quas præcipuus eſt aer, à cujus intemperiebus quibuscunque, imprimis vero pluvioſa, nebuloſa & inæquali catarrhos, eosque epidemicos & malignos communiter oriri ſupra vidimus. Hinc omnibus certe modis curandum à Medico erit, ut eædem quibuscunque remediis corrigantur & evitentur: Quo facient ſuffimigia & ſimilia. Cavendum præterea, ne quis ab incaleſcentia corporis in exercitiis, balneis & ſimilibus corpus ſtatim aeri liberiori frigido exponat, qui tum eo intimius penetrat & humorum temperiem motumque turbat. Idem obſervandum eſt illis, qui tenerioris alias texturæ vitam tranquillam in aere clauſo vivunt, vel corpus ſuum veſtibus alias ſatis muniunt, ne per vices aeri liberius ſe exponant. Hi enim magis ab eodem afficiuntur, quam qui eo continuo fruuntur, indeque textura magis denſa & firma gaudent. Ab hac corporum diverſitate etiam fit, quod alii in aere calefacto

facto catarrhis magis infeſtentur, quando humores in iis quieti & denſiores tunc inſveto modo magis reſolvuntur & commoventur; E contrario vero alii ab eodem aere curantur.

Th. XXIV.

Pariter alimentorum ratio ita habenda, ut catarrhis ſive tenuibus, ſive craſſis, acidis vel ſalſis, calidis vel frigidis & reliquis exacte contrarientur: Unde non æqualis omnibus ægris, catarrhis afflictis, diæta commendari poteſt; Præ cæteris quidem maxime nocent cibi potusque acidi, ſalſi, craſſi, fermentabiles; eo quod & ſtagnationem & acrimoniam ſeri augeant: Nocent quoque cibi potusque ſatis ſalubres, ſed nimia ſolum quantitate, aut tempore & modo indecenti aſſumpti, quoniam minus digeſti, æque ac maligni alii in cruditates morboſas degenerant. Proverbium vero illud: Eſuriat, ſitiat, vigilet, qui rheumata curat, tantum valet de illis, qui ob vitam nimis otioſam & voluptuoſam ſeroſitates in corporibus ſuis cumulant, per abſtinentiam curandas; Quemadmodum alias, judice jam *Hippocrate* noſtro, labore & abſtinentia multi & maximi morbi curantur, & referente *Plat. l. 3. de Rep.* Homeri ſeculo ne nomine quidem cognitus fuit catarrhus, propter priſcorum hominum vitam frugalem & impigram: apud Perſas vero ſputatores & mucoſos male audiviſſe refert Xenophon. Sic uſus aromatum, in ſpecie quoque ceparum, raphanorum, allii, ſinapeos & ſimilium non omnibus æque nocet, ſed iis ſolum, quibus lympha alias ſalibꝰ acribꝰ irrequietis imprægnata; aliis vero phlegmate magis frigido, viſcoſo & inſipido obrutis magis prodeſt, ſi cætera fuerint paria: Idem ſen-

ſentiendum de vinorum uſu, quæ ſi blanda, ſpirituoſa & pura fuerint, moderate uſurpata, languidis & frigidis temperaturis nil nocent, quin potius, viſcera confortando & digeſtiones promovendo, illos maxime juvant. Huc pertinet potus Theæ & Caffe, qui vel ſolum calore egregie lympham viſcidam reſolvunt & humiditate larga ſalia peregrina quæcunque diluunt ac per vias debitas eliminant.

Th. XXV.

In motu & quiete, ſomno & vigiliis dirigendis idem obſervandum, ut pro ratione cauſarum ſpecialium in aliis ægris augeantur & commendentur, in aliis vero imminuantur: Nam qui phlegmate alias abundant, omnino læduntur magis à quiete & ſomno multo, eo quod motus & tranſpiratio, imò & ſecretiones aliæ humorum eo ipſo denegentur. E contrario, qui catarrhis tenuioribus & acrioribus tentantur, largiori ſomno & quiete, ad humectandum magis corpus, opus habent: Ita qui in principio morbi catarrhalis ſæpe nocet ſomnus, in progreſſu & declinatione prodeſt, & contra.

Th. XXVI.

Quomodo vero animi pathemata hic dirigenda & moderanda ſint, prolixe admodum docet *Schneiderus Lib. V. de Catarrh. Cap. VII.* Per ſe autem facile patet, quod in mœrore & triſtitia motus omnium humorum langueſcant, ab ira vero & curis nimium turbentur. Et tandem excretiones naturales omnes, quo etiam veneris uſus ſpectat, niſi naturaliter ſuccedunt, ita dirigendæ, ut cauſæ morbificanti ſpecialisſimæ ſemper detrahant, non vero addant.

Th. XXVII.

Sed plura eaque præſentiora remedia habemus è fonte pharmaceutico, inter quæ primum locum merentur, quæ vitia humorum & vaſorum ſuperius accuſata corrigunt, iisdemque temperiem naturalem reddunt: Quoniam vero eadem non uno, ſed variis modis peccabant, ideoque ſingulis ſpecialia *Alterantia* & corrigentia deberi, quilibet facile intelligit: Unde ubicunque ſanguinis lymphæque viſciditas & craſſities in culpa fuerit, medicamenta non niſi reſolventia, attenuantia, colliquantia & diluentia requiruntur, qualia ſunt omnia volatilia ⊖na & 🜍ea, aromatica, ſpirituoſa, nec non alcalia fixa, cinnabarina, ☿alia: Quo nomine præ cæteris mihi probantur ſpirit. C.C. & fuliginis ſimplex & ſuccinatus, bezoardicus, ♓ci ſ. & aromaticus, oleoſus Sylvii, ♀i volatilis, viperarum, Tinct. & Eſſ. ſuccini, viperarum, ♀i, myrrhæ, caſtor. volat. balſ. peruv. lignorum, ♁ii, catarrhalis & pectoralis *Dn. D. Præſidis*, ⊖ia ipſa volatilia & fixa, cinnabaris ♁ii & nativa, ☿ dulcis, ſuccinum præp. & ſimilia; nec non diluendi gratia aquæ, infuſa & decocta lignorum, herbarum balſamicarum, majoranæ, ſerpilli, veronicæ, betonicæ, ſem. aniſi, fœniculi, Theæ, Caffe; è quibus omnib9 ſecundum indicantium ſuaſum, ægrorumque lubitum formulæ, pro uſu tam interno, quam externo, facile parantur.

Th. XXVIII.

Eadem omnia remedia etiam apprime valent, quando præter viſciditatem, uti ſæpe fit, etiam peregrina aciditas & auſteritas ſubeſſe deprehenditur; ſaltem ut alcalina & terrea acidum iſtud abſorbentia ſi-

mul

mul interponantur, qualem operam præter cinnabarina & ſuccinata modo commendata, etiam præſtant flores ♆is, ♁ diaph. lap. cancr. percarum, coralliorum C.C. philoſ. ebor ſ △e, pulv. cephal. March. catarrh. & abſorbens *Dn. D. Præſidis*, ſpecies diaireos. dia ♆is. pulv. Ari, Ireos & ſimilia.

Th. XXIX.

Ita ſi vaſa ipſa circulantia, etiam citra humorum culpam ab injuriis aliis obſtructa, compreſſa, aut diſtorta fuerint, ante omnia opera danda, ut vaſis iſtis debita apertio, humoribus vero circulus & tranſitus promptus reddatur per emollientia, laxantia, aperientia & diſcutientia. Aut ſi, canalibus & tubulis plane corruptis, hæc nondum ſufficiant, tamen curetur, ut per vicinas nihilo ſecius vias motus humorum dirigatur, atque ſic æger ab onere liberetur. Cui fini omnino inſerviunt epithemata reſolventia, frictiones, ſcarificationes, aliaque, quæ in ſequentibus quoque obſervabimus.

Th. XXX.

Quod ſi vero ſerum magis tenue, acre & ſalſum in culpa fuerit, tunc alterandi fine, præter antea commendata abſorbentia terrea, balſamica & diluentia quoque conveniunt alia blandiora demulcentia, bolus armena, ▽ ſigill. antihecticum Poterii, flor. benzoes, Gummi arab. tragac. ſuccus catechu præp. ſpec. diatragac. frig. pulv. Haly contra phthiſin, emulſiones è ſeminib. 4. frigidis, papaveris aliisq; pulpoſis; in ſpecie quoque opiata, theriaca communis & cœleſtis dicta, diaſcord. Fracaſt. corr. laudan. opiat. pilulæ de ſtyrace Sylvii, de cyno-

nogloſſa, Eſſ. anodina, catechu, croci, theriacal, papav. err. Infuſa & decocta ejusdem cum hordeo & paſſulis, liquiritia & ſimilia; item ſperma ceti, oleum amygd. dulc. ſyrupus papav. comm. & errat. violarum, paſſularum, jujubarum, gelatina eboris, C. C. cydoniorum. In quibus omnibus adhibendis rurſus ita ſelectus habendus, ut pro cauſarum gradibus & miſcelis variis, imò quoque pro ægri appetitu, prioribus aliis combinentur, aut interponantur.

Th. XXXI.

Ita alterantibus rite directis deinde interponenda prudenter ſunt *Evacuantia*, & quidem primum univerſalia magis, ut *purgantia*, eaque rurſus pro diverſitate & in ſpecie pro majori minorive copia humorũ fortiora, vel blandiora, & laxantia tantum. Ratio enim ſana dictitat, quod humoribus nimium viſcidis & crudis fortius reſolventia & ſtimulantia, reliquis vero tenuioribus acribus & alias irrequietis tantum blande laxantia debeantur, habito nihilo ſecius ſemper reſpectu ad vires, febrim aliaque coindicantia, vel contraindicantia. Loco purgantium hic ſufficient pulvis gialap. mechoac. magiſterium gialap. ſcammon. ☿ dulcis, M. P. de ſuccino Craton. corr. aloephagin. catarrhal. *Dn. D. Præſidis*; Et laxandi fine infuſum, vel decoctum fol. ſennæ, de cichor. c. rhabarb. de carthamo, ſirup. roſarum & violarum laxativus. Quo fine etiam egregie proſunt Clyſteres laxantes & abſtergentes, tam pro adultis, quam infantibus potisſimum, quando primæ iſtæ viæ impuritatibus ſcatent, aut propter imminentem ſuffocationem, aliaque contra indicantia, talia per os exhibere non licet. In tempore vero laxationis eligendo,

non opus erit,ut adeo ad lunæ mutationes reſpiciamus, modo humoribus ſatis fluidis & ad exitum præparatis inſtituatur; Non cruda ſed cocta purgare decet, Hippocrate & ratione ſuadente. Id tamen adhuc addo, laxantia, ſive tragææ, ſive pilularum forma ſæpius circa veſperam conſultò exhiberi, eo quod, poris corporis alias magis condenſatis, humores interiora verſus cedant, &, dato in tempore ſtimulo, in inteſtinis cum euphoria exitum inveniant.

Th. XXXII.

Interdum fomes catarrhorum & ſaburra vitioſorum humorum circa ventriculum hærens per ſuperiora exitum affectat, aut plane in coagulum abit & ſuffocationem minatur, tunc citra moram, in infantibus æque ac adultis, ad *vomitoria* confugere licet; quæ proinde in catarrho ſuffocativo & aſthmate præcordiali tantopere ab *Hartmanno*, *Jonſtonio*, *Höffero*, *Riverio*, *Primeroſio* aliisque commendantur & tanquam ſacra anchora in extremo periculo laudantur. Eidemque ſcopo rurſus ſufficient oxyſaccharum ſcylliticum & emet. Ludov. Sirus emet. A. S. corr. ♀ emet. infuſum croci metall. vel ☿ii vitæ: Cavendum modo, ne in phthiſi, hæmoptyſi, languore aliisque contraindicantibus exhibeantur, & remedia talia alias generoſa & optima ignominiæ exponantur.

Th. XXXIII.

Ubi vero tota ſanguinis maſſa & habitus corporis ab humoribus crudis, aquoſis & viſcidis occupatur, ibi *ſudorifera* potius tam alterando eos, quam reſolvendo & per cutis poros diſſipando egregie ſe gerunt, qualia

etiam jam tum inter alterantia, imprimis volatilia laudavi, modo in largiori & continuata doſi, pro exigentia rei, exhibeantur, aut etiam adhuc Tinctura bezoardica, c. vel ſ. camphora, M.S. aliaque addantur, & ductus naturæ, quæ non cogi, ſed duci vult, obſervetur.

Th. XXXIV.

Aut ſi exitum magis per urinarias vias affectat ſerum, ea colliquatio & ſecretio quoque *Diureticis* promovenda, ſive id agant diluendo & vias lubricando, ut decocta & infuſa antea commendata, ſive incidendo, fundendo & reſolvendo, ut ⊖ia volatilia & fixa alcalia & mixta, etiam ⦶ta; Qualia jam tum inter alterantia antea commendata quoque habentur: Quibus ſolum Tinctura & Arcanum ☿i, ſpiritus ⊖s & ⦶ dulcis, balſ. 🜍is terebinthinatum, juniperinum vel aniſatum & ſimilia pro neceſſitate addi queunt.

Th. XXXV.

Sed præter hæc evacuantia univerſalia etiam habentur particularia, inter quæ præ cœteris hodie maxime excellunt *Errhina*, eo quod acrimonia ſua plus minus expanſa, non ſolum ſerum viſcidum & glutinoſum in glandulis narium & vicinarum partium egregie fundant, reſolvant, ſed quoq; fibrillas tunicarum exquiſite ſenſibiles irritando, motus in iis ſpasmodicos concitant, quibus confluens humiditas morboſa prompte excutitur, eliminatur, & hac ratione omnino nares, ac conſequenter univerſum caput, ab onere liberatur, ut taceam, quod ſi balſamica & volatilia ea ſimul fuerint, aut talia ipſis jungantur, ſpiritus animales quoque exinde ſimul reficiantur & recreentur. Ejusmodi errhi-

ni

ni plane ſingularis mentionem fecere *Collectores Ephem. German. A. 1.* mediante quo peregrinus quidam veteranus, absque permutatione & moleſtia, ſemper cum emolumento inſigni, ingentem quantitatem phlegmatis pro lubitu, & cum ſtupore præſentium, elicere potuit. Alias vero eidem quoque uſui inſerviunt nicotiana quæcunque, majorana, betonica, valeriana, lilium convallium, anthos, iris florentina, dictamnus albus, helleborus albus, agaricum & ⊕lum album; E quibus omnibus rite compoſitis, errhina, pro cujuscunque lubitu, blandiora vel fortiora, & pro confortandi uſu, ambrata, moſchata, caſtoreata &c. fieri queunt. Id autem, quantum quidem in nobis eſt, cavendum, ut abuſus omnis evitetur, quem tamen hodie nimis frequentem non ſolum in aulis, ſed ubivis videre licet, ubi, ſine omni diſcrimine & reſpectu ad indicantia vel contraindicantia, quaſi ornamenti loco, quovis tempore & loco, etiam inter edendum & confabulandum, pyxides ejusmodi pulvere naſali inſtructos naribus admotos habent, quaſi vero nares ſemper excrementis aquoſis ſcateant, aut ſi ſcaterent, hac ratione, & ſine præmiſſis univerſalibus, non novus ſemper affluxus & decubitus verſus caput, & quidem cum periculo apoplexiæ, paralyſeos, ſuffuſionis in oculis, læſionis auditus, aliorumque malorum concitaretur; Cujusmodi triſtes eventus non raro obſervantur, & legi poſſunt apud *Bonet. Med. Sept. L. 1. Excell. Wedel. in Amœnitat p. 457.* Imo etiam ſerum naturale naribus, oculis aliisque neceſſarium, hac ratione abſumitur, nimis vero tenue, acre & fluxile ſerum iisdem magis agitatur, malumque exaſperatur. Unde etiam *laudatus*

Wedel.

Wedel. l. c. graviter monet, quod in omnibus affectibus, ubicunque vi elaſtica ſerum in capite peccat, vel plane non, vel cautisſime ptarmica adhibenda ſint. Requiritur enim ſemper ad errhina & ptarmica materia apta excutienda & robur naturæ, ne inde irritetur magis, quam juvetur. Monendi ergo omnes ſunt, ut talia poſt principia demum acceſſeantur, & non niſi fonte catarrhorum ſangvine prius ſatis purgato, in obſtructione glandularum capitis, nec ulla cerebri, oculorum, aliarumque partium inflammatione, ſiccitate, aut alio vitio contradicente, demum applicentur.

Th. XXXVI.

Alias eandem quoque utilisſimam operam præſtant *apophlegmatiſantia*, ſive maſticando, ſive alia ratione applicata, ſed rurſus tantum, quando ſerum viſcidum & lentum, minus vero fluxile, tenue & acre, vel etiam deficiens peccat. Neque conveniunt in febre jam conjuncta, ubi alias motu magis, quam quiete delinquunt humores: Multo minus in pulmonibus jam exulceratis & afflictis, quibus ſane, concitando majorem ſeri affluxum, afflictio adderetur. Unde jam tum *Abnſina* apophlegmatiſmos in phthiſi, tusſi & pulmonum affectibus cane pejus & angue fugere ſuaſit, etiamſi à capite affluxus fieret, eoquod in partem imbecillem, & plus æquo affectam humorum illuviem prolicerent magis. Judicent ergo ex his quoque, quam male ſibi ſuæque ſanitati conſulant, qui tabaci fumis, etiamſi ſero blando deficiente, nimium indulgent, eoque ipſo menſtruo optimo ſalivali & ſtomachali ſe privant; quamvis uſus ejus alias moderatus in catarrhis imprimis frigidis & viſcidis, ratione ⊖is volatilis oleoſi reſolventis & aci-

dum

dum corrigentis magnam laudem mereatur, de quo videre licet *Horſtium Manud. Med. P. I. C. 1. & Schneiderum L. II. de Catarrh. C. 2.* Salivatione vero ☿ali hic prorſus non opus eſſe cenſeo, niſi lues venerea & ſcorbutus inveteratus, uti quidem ſæpisſime fit, catarrhis conjungatur.

Th. XXXVII.

Suffumigia verò alia è ſuccino, thure, maſtiche, benzoe, ladano &c. ad quæ quidem nicotianæ fumus quoq; ſpectat, hunc uſum habent, quod aeris ambientis humiditates ſuperfluas corrigant, & quoque per reſpiratione͞ intro recepta tales abſumant, exſiccent & diſcutiant. Quorſum etiam ſpiritus & oleoſa extrinſeca, qualis imprimis eſt ſpiritus ſerpilli multiplicis infuſionis, cum ſpiritu ✕ci, Eſſ. camphor. & oleis ſuccini, lavendulæ, anthos, pulegii auctus; pro in unctione verticis, nuchæ & temporum. Item emplaſtra, ſacculi & cucuphæ ex herbis nervinis paratæ. Quæ omnia in tempore data proſunt, contra vero nocent.

Th. XXXVIII.

De balneis quoque hic loci moneo, quod catarrhis obnoxiis rarius & tantum in declinatione conveniant, eo, quod humores quidem fundant & moveant, ſed facile ſtaſin ſeri copioſioris majorem inducere queunt, quatenus laxatis poris magis illabitur humor, nec prompte æque refluit, imprimis quando etiam à latronibus ejusmodi corpus aeri liberius exponitur & ſic frigori intimius per poros apertos penetrandi occaſio datur. Unde non rarum eſt, quod à lotionibus capitis intempeſtivis abolitio olfactus, vel auditus; in articulis vero inflamm-

mationes, tumores, aliaque mala ſecuta. Id quod etiam de thermis valet, quales quidem ad catarrhos exſiccandos *Crato Conſil. Med. 56. & ſeq.* commendat.

Th. XXXIX.

Sed contingit interdum, quod neq; his omnibus remediis pharmaceuticis catarrhorum cura abſolvi queat, indeque chirurgica adhuc in ſubſidium vocare neceſſe ſit, inter quæ hic maxime faciunt *Veſicatoria*, quæ licet etiam ſeri naturalis & ſalutaris partem ſimul eliciant, ſufficit tamen, hac ratione etiam ſero ſuperfluo morboſo, quod remediis prioribus ſuperari non poterat, eo decumbendi & egrediendi proxime fores aperiri, uti effectus ſaluberrimi in affectibus oculorum, aurium, narium, artuum, imò ipſius cerebri & nervoſi generis toto die teſtantur, & notatu dignisſima obſervata habent *Riverius C. I. Obſ. 37. Tulpius L. I. Obſ. 32. & L. III. Obſ. 26. Harder. Obſ. Med. 28. Zacut. L. II. Prax. admirand. Obſ. 160. & alii.* Obſervetur modo, ut præmisſis demum præmittendis univerſalibus, ſive juxta aures, ſive nuchæ, capiti, brachiis aut aliis locis, quorſumcunque ſerum commode derivari poſſe videtur, applicentur.

Th. XL.

Eundem effectum, quamvis ſegnius præſtant quoq; *fonticuli* in brachiis vel pedibus excitati; Unde ubi periculum in mora, & ſerum ê profundisſimis eliciendum, aut ab ulteriori decubitu verſus partem nobiliorem intercipiendum, veſicatoria modo laudata præmittere præſtat, quibus deinde, ſi opus, fonticulum ſuperaddere licet, niſi ut antea jam monui, alia ratione malis mederi liceat; Dantur enim corpora adeo impura & cacochy-

cochymica, in quibus ob viſcerum imprimis lymphæ transcolationi deſtinatorum labem, aliasq; culpas quotidie novus catarrhorum proventus contingit, ut quotidie etiam purgantia, ſudorifera aliaque adhibere opus eſſet, niſi per veſicatoria & fonticulos commodius absque tanto virium diſpendio, ægrorumque incommodo cura ſuccederet: Setaceo vero, utpote nimis crudeli & doloroſo remedio, illis rite uſurpatis nihil opus habemus.

Th. XLI.

Sic *Venæ Sectio* neque lympham viſcidam acidam reſtitantem, neque tenuem nimis & fluxilem aliamve directe curat, nihilo ſecius tamen, quando febris & inflammatio partium, aut ſolum plethora & turgeſcentia ſanguinis conjunctæ, omnino quoque officium ſuum hic faciet, quatenus tota maſſa hac ratione nonnihil depleta, etiam impetus & affluxus tantus ſeri & ſanguinis intercipitur, moderatur, imo quoque ſanguis ab egreſſu extra limites ſuos, uti fit in catarrhis cum inflammationibus, præcavetur. Eundem uſum etiam hic habebunt frictiones & cucurbitulæ tam ſiccæ, quam ſcarificatæ, utpote quibus æque ſanguis intercutaneus & quoque ſerum ſæpius in tempore elicitur & à ſtagnatione, congelatione, aut decubitu verſus partes afflictas & debiles inhibetur. Atq; tantum hac vice de Catarrhis in genere.

S. D. G.

No-

Nobiliſſime & Clariſſime
DOMINE
PRÆTORI,
Candidate digniſſime & Fautor
ac Convictor honoratiſſime.

Si illi demum, judice Hippocrate noſtro, medendi facultas conceſſa, cui neque natura infelix contigit, neque doctrina deeſt; aut uti Soranus Epheſius exprimit, qui natura & animo Medicus eſt; ingenioſus quidem, ut citius intelligat, fortis autem & patiens, qui per diem labores & tædia ſuſtinere poſſit, quando undique horrenda & inſvavia videt, & alienos caſus ſuas facit eſſe triſtitias: Illam certe Tibi præ multis aliis ſpondere nullus dubito; utrumque enim hactenus familiaritate & converſatione prorſus jucunda in Te expertus fui, ut θείαν μοῖραν, εὐφυΐαν, *uti de virtute loquitur Plato in Menone; & ſingularem, ad artem ſervandorum hominum, propenſionem Tibi per naturam inſitam eſſe dixerim. His accedit doctrina, quam à multis annis & è Scholis tot celeberrimorum Doctorum,* WEDELII, SLEVOGTII, RUYSCHII, DECKERI, BIDLOO, LE MORT, aliorumque *Tibi comparaſti ſolidam & amplam, quamque adhuc, uti ſapientia Tua dignum eſt, quotidie legendo & conſultando excolere & augere allaboras: Nullum ergo dubium eſt, ut quæcunque ſparta Tibi contigerit, eandem ſis ornaturus; Eaque votorum meorum ſumma eſt, ut, quod non vane anguror ac præſentio, Patriæ Tuæ ornamento, Parentibus & Agnatis honoratiſſimis gaudio, multisque languentibus auxilio & ſolatio eſſe poſſis. Scribebam D. V. Novembr. MDCCI.*

Tui addictiſſimus

PRÆSES.